

Pratkruid

Informatieblad van IVN Veldhoven Eindhoven Vessem

Winter 2022 - 2023

ivn natuur
educatie

Bestuur

Voorzitter	Jos de Bruijn	06-37323770	jos.bruijn@kpnmail.nl
Secretaris	Gerard Lijten	040-2540904	ivn.vev@gmail.com
		06-20771867	
Penningmeester	Cor van Leeuwen	06-10935833	corvanleeuwen.ivnvev@gmail.com
Ledenadministratie	Cor van Leeuwen	06-10935833	corvanleeuwen.ivnvev@gmail.com
Leden	Claudia Stoldt	06-41917390	claudia@detuinfluter.com
	Tineke Lous	040-2544926	tineke.lous@hccnet.nl
	Etje Hendrikx	06-22886128	etjehendrikx@gmail.com

Werkgroepen

Landschap en milieu	vacature		
Natuurpaden	vacature		
Cursussen	Jannie Landa	06-51403216	jannielanda1@gmail.com
Vogels	Heine van Maar	040-2534269	heine.vanmaar@planet.nl
Water	Tineke Lous	040-2544926	t.lous@hccnet.nl
Vlindertuin	José van Lieshout	06-20897465	josevanlieshout@kpnmail.nl
Documentatiecentrum	Harrie Kessler	040-2532079	hpekessler@gmail.com
Jeugd IVN	Heine van Maar	040-2534269	heine.vanmaar@planet.nl
	Etje Hendrikx	040-2300815	etjehendrikx@gmail.com
Wandelroute netwerk	Rien de Schipper	06-51579996	rien.de.schipper@gmail.com
Tentoonstelling	Etje Hendrikx	040-2300815	etjehendrikx@gmail.com
Scholenwerk	Marian Kessler	040-2532079	kesslermj@gmail.com
Publiek en Publiciteit	Gerard Lijten	040-2540904	gerard.lijten@planet.nl
Planten	Eugenie Verstegen		eugenie.verstegen@gmail.com
Vleermuizen	Gerard Lijten	040-2540904	gerard.lijten@planet.nl
KLE	Thea den Otter	040-2532913	tdenotter10@kpnmail.nl
Kinderdoe	Petra van Leeuwen	040-2114070	petravleeuwen@upcmail.nl
Communicatie	Leny Westeijn	040-8795005	ivn.vev.communicatie@gmail.com
Duurzaamheid	Ellen van Beek	06-24537008	ellen.vbk@gmail.com
Gebiedsbeschrijvingen	Jos de Bruijn	06-37323770	jos.bruijn@kpnmail.nl
Insecten	Wil Janssen	040-2550242	wil_janssen@kpnmail.nl

IVN

Veldhoven Eindhoven Vessem

IVN Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid is een landelijke vereniging met plaatselijke afdelingen. IVN Veldhoven Eindhoven Vessem is zo'n afdeling met als werkgebied de gemeenten Veldhoven, Eindhoven en een deel van de gemeente Eersel (de kernen Vessem, Knegsel en Wintelre).

De afdeling is ontstaan door samenvoeging van IVN Veldhoven-Vessem en IVN Eindhoven in 2013 en heeft ca. 300 leden. Ons doel is om met onze activiteiten belangstelling te wekken voor natuur en milieu. Bovendien willen we de kennis bij het publiek hierover vergroten. Met diverse activiteiten zorgen wij voor bescherming en ontwikkeling van de natuur in ons werkgebied.

Lidmaatschap

Het lidmaatschap kost per jaar € 24,00. Huisleden (andere gezinsleden die op hetzelfde adres wonen) betalen jaarlijks € 5,-. Als (huis)lid krijgt u korting bij onze cursussen en kunt u deelnemen aan alle ledenactiviteiten.

Jeugdleden betalen € 32,00 per jaar. Scholen betalen een vaste contributie van € 40,00 per jaar.

Bankrek.nr. NL33 INGB 0000 392082 t.n.v. IVN Veldhoven Eindhoven Vessem.

D'n Aard

Ariespad 5, 5503 EZ Veldhoven 040-2549279
Beheer, onderhoud, reserveringen: Gerard Lijten
0620771867 of ivn.vev@gmail.com

Praatkruid

IVN Veldhoven Eindhoven Vessem - winter 2022

Wandelen

Wandelen met publiek. Voor mij persoonlijk altijd weer een klein feestje. Ik mag dat erg graag doen: vertellen over het landschap, de geschiedenis en natuurlijk over de beestjes en de plantjes. En gelukkig ben ik niet de enige. We hebben een groep enthousiaste gidsen, die na de laatste Natuurgidsen-opleiding behoorlijk is gegroeid.

Tot mijn genoegen kan ik vaststellen dat we dit jaar heel wat publiekswandelingen gedaan hebben, hetzij door onszelf gepland, hetzij op aanvraag. Eigenlijk willen we elke week (minstens) één wandeling doen en daar beginnen we aardig in de buurt te komen.

De reacties van de deelnemers zijn over het algemeen ook erg positief en meerdere deelnemers zien we bij wandelingen in andere gebieden dan ook weer terugkomen. Ik begin zowaar al een aantal gezichten te kennen. Ik ben er blij mee, want ik vind het contact met publiek essentieel voor de opdracht die we onszelf als IVN hebben gegeven. Natuureducatie dus, vertellen wat er allemaal aan moois te zien is en wat er gebeurt in de natuurgebieden die we nog hebben. Ook uitleggen wat er aan de hand is met die natuur, met stikstof, met klimaatverandering, met andere bedreigingen waarmee we te kampen hebben. Dat vertellen is essentieel. Pas als mensen gaan zien en begrijpen kun je aangepast gedrag verwachten. En dat is verder nog moeilijk genoeg.

Het wandelen in met name de gebieden in Eindhoven was enkele jaren terug beduidend minder ontwikkeld dan in het Veldhovense. Gelukkig hebben we die achterstand nu ingehaald. Voor de meeste groene gebieden hebben we nu gidsen klaarstaan die het gebied, de historie en de kenmerkende flora en fauna goed kennen, zodat ze voor het publiek een goed verhaal klaar hebben. Ik nodig iedereen daarom graag uit eens met ons mee te gaan en te genieten van het groen en van onze verhalen. Houd onze site in de gaten. Ook in onze gratis maandelijkse nieuwsbrief wordt het volledige activiteitenprogramma gepubliceerd.

Ik hoop u te zien en wens u allen een mooie winter.

Jos de Bruijn

Inhoud

- 4 Uitnodiging ALV 2023
- 5 The Little Four
- 6 Wandeltip
- 7 Broedvogelinventaristies
- 8 Genieten van vogels met aangelijnde hond
- 9 De slechtvalk
- 10 Toverstokken in de Heemtuin Natuurwerkdag 2022
- 11 Transitie naar een vitaal landelijk gebied
- 12 Spelingen van de natuur
- 13 Het aapje van Zuid Limburg
- 15 Activiteiten
- 16 Groen Café en cursussen
De eik: tentoonstelling voor scholen
- 17 Lezing over libellen in Brabant
- 18 Monitoring beekprik in beeld
- 20 Uitnodiging
nieuwjaarsbijeenkomst

Foto's voorpagina:

Grote oranje bekerzwam Foto:
Etje Hendrikx

Wilgenknotten op de natuurwerkdag Foto: Thea den Otter

Colofon

Redactie:
Etje Hendrikx
etjehendrikx@gmail.com

Uitnodiging voor de ALV 2023

BESTUUR

Hierbij nodigen we alle leden uit voor de ALV op dinsdag 28 februari 2023, 20.00 uur in d'n Aard.

Agenda

1. Opening vergadering, afmeldingen, vaststellen agenda
2. Ingekomen stukken en mededelingen
3. Verslag ALV 2022 (dit verslag is gepubliceerd in Praatkruid zomer 2022)
4. Rondvraag
5. Jaarverslag (secretaris)
6. Financiën (penningmeester)
 - * Financieel verslag 2022
 - * Verslag kascommissie
 - * Décharge penningmeester
 - * Benoeming kascommissie
7. Bestuursverkiezing: Gerard Lijten, secretaris, is aftredend en niet herkiesbaar. Kandidaten kunnen zich vooraf (gesteund door 5 leden) melden bij het bestuur.
8. Rondvraag
9. Sluiting van de vergadering

Extra algemene ledenvergadering

(indien nodig)

Dinsdag 28 februari 2023, 21.00 uur in d'n Aard.

Agenda:

1. Opening vergadering
2. Bestuursverkiezing: Gerard Lijten stelt zich kandidaat voor het bestuur. Kandidaten kunnen zich vooraf (gesteund door 5 leden) melden bij het bestuur.
3. Begroting 2023
4. Budget voor verduurzaming d'n Aard
5. Rondvraag
6. Sluiting

Borrel

Na de vergadering zijn alle leden uitgenodigd voor het traditiegetrouw samenzijn onder het genot van een drankje en een hapje.

Jaarverslag 2023: Het conceptjaarverslag van IVN Veldhoven Eindhoven Vessem 2023 kan een week voor de ALV op verzoek ontvangen worden via de mail (gerard.lijten@planet.nl)

Natuur midden in Veldhoven in park de Vogelzang: Foto: Etje Hendriks

The Little Four

CLAUDIA STOLDT

Na twee jaar wachten mochten we in september eindelijk op onze droomreis naar Namibië en Botswana gaan. Daar hebben we de Big Five gezien (luipaard, leeuw, olifant, neushoorn, buffel) en nog veel meer. Een mooie bijkomstigheid waren al de vogels die we tegen kwamen: de visarend, gieren, reigers, eenden en, en, en. Ik heb nooit geweten dat er zoveel soorten ooievaars bestaan! Maar mijn favorieten waren de kleurrijke pareltjes, ik noem ze maar de Little Four, de bijeneters. Wat zijn dat mooie kleurrijke vogels!

De Europese bijeneter (*Meropus apiaster*) kennen we in Nederland inmiddels ook. Hij wordt vaker gezien en broedt zelfs in ons landje. Tijdens onze reis hebben we 4 andere in Afrika voorkomende soorten kunnen spotten. Beginnen we met de kleine bijeneter (*Merops pusillus*). Een vogel van zo'n 15-17cm met felgeel buikje en groene rug.

Kleine bijeneter Foto: Claudia Stoldt

Nummer twee is de zwaluwstaart bijeneter (*Merops hirundineus*). Hij is al een stuk groter 19-22 cm en valt vaak door zijn silhouet op. De zwaluwstaart is heel goed te herkennen. Hij is fel groen-blauw van kleur en heeft een lichtgele keel met een blauwe streep aan de overgang.

Zwaluwstaartbijeneter Foto: Claudia Stoldt

Nog iets groter is de roodkeelbijeneter (*Merops bullocki*). Hij is 22-24cm groot en zoals de naam het al zegt heeft hij een scharlakenrode keel met een witte keelstreep. De zwarte oogstreep is extra opvallend door het witte hoofd erboven en de witte keel eronder. Het buikje is oranje-bruin en de rug is groen.

Roodkeelbijeneter Foto: Claudia Stoldt

De grootste (26-36 cm) en meest opvallende is de karmijnbijeneter (*Merops nubicus*). De vleugels, rug en buik zijn karmijnrood. Het kopje is smaragdgroen. Tijdens een boottocht zijn we langs een kolonie van deze mooie vogel gevaren. In een steil oeverstuk hadden honderden bijeneters daar al nestholtes gemaakt. Het lijkt op een kolonie oeverzwaluwen. Als je dat ziet voel je je in een documentaire van Discovery Channel.

Karmijnbijeneter, Foto Claudia Stoldt

Zeker als dan ineens een waterwaraan van zo'n anderhalf meter op toneel verschijnt en in de holtes kruipt en de eieren van bijeneters opeet. De vogels proberen deze eierdief weg te jagen, maar heel erg onder de indruk van de verdediging is hij helaas niet.

Waterwaraan Foto: Claudia Stoldt

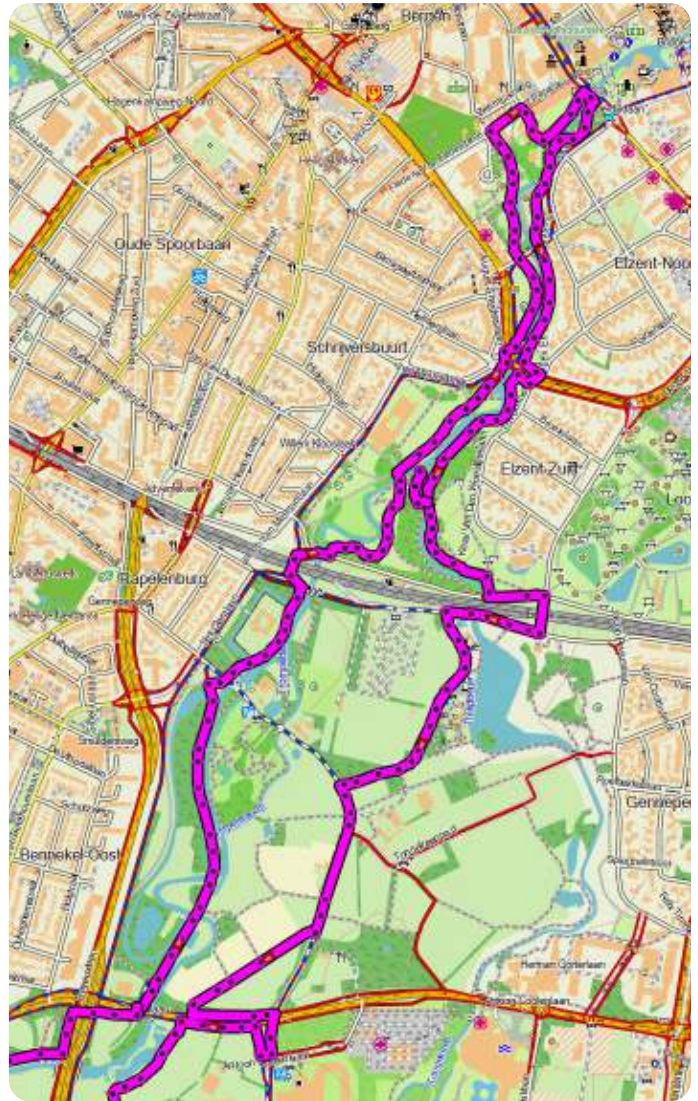
Wandeltip: De Dommel in Eindhoven - Zuid

HAINE VAN MAAR

De wandelingen die eerder voorbij kwamen hadden gemeenschappelijk dat ze buiten de bebouwde kom lagen. Vandaag een wandeling langs en door de stad. Onze stad Eindhoven is ontstaan aan de Dommel. Ik neem jullie mee langs deze beek in het zuidelijke deel van Eindhoven. De wandeling bestaat uit 2 delen die je aan elkaar kunt koppelen. De start is bij de IJsbaan aan de Antoon Coolenlaan. Het deel naar het noorden verloopt op verharde paden door een parkachtige omgeving. Laarzen zijn hier niet nodig. Het westelijke deel is in natuurgebied de Klotputten, waar het veel natter is.

De start is bij de ijsbaan in Gestel, daar kun je de fiets neerzetten of de auto parkeren. Voor de parkroute route loop je eerst even naar het westen, daarna naar het noorden. Je komt op de Genneperweg, onderdeel van recreatiegebied Genneperparken. Je passeert de biologische boer, ga even kijken in de winkel. Vlak na de boerderij ga je rechts en kom je langs het Prehistorisch dorp. Bij de Rondweg rechtsaf en onder het viaduct door. Hier de paden volgen door ruig moerasbos tot aan de plek waar de Dommel en de Tongelreep samenvloeien. Let op het verschil in waterkleur, de Tongelreep is een stuk schoner dan de Dommel. Kruis de Binnenring en passeer oude moerascypressen in het Hornemannpark met het kleine monumentje voor de beide broers die in de oorlog omkwamen. Blijf steeds aan de oostkant van de Dommel in het Anne Frankplantsoen tot bij het van Abbemuseum. Hier is wel ergens koffie te krijgen. Vanaf de brug over de Dommel bij de ingang van het museum zie je de vistrap. Een jaar of 10 geleden heeft het waterschap, de Dommel door Eindhoven helemaal hersteld. Bij het van Abbe broeden nu grote gele kwikstaart en ijsvogel. Let op de lucht voor een slechtvalk waarvan er 2 op de Catharinakerk wonen. Ze lusten graag een stadsduifje.

Vanaf het van Abbemuseum gaan we aan de westoever van de Dommel zuidwaarts. Hier lag het Paradijs, een wijk met fabrieken van ondernemers die, naast Philips, Eindhoven groot hebben gemaakt. Bij de Paradijslaan moet je even rechtsaf om de villa's heen. Ga zo snel mogelijk weer links. Je kunt vlakbij het oude Sint Catharinakerkhof bezoeken, een sfeervolle plek. Verder naar het zuiden kom je achter het van Maerlantlyceum langs. Hier heeft de Dommel nieuwe meanders gekregen aan de overkant. Dat kon niet anders want waar je nu loopt ligt een oude (niet gevaarlijke) vuilstort, daarom is de oever zo hoog. We dumpten onze troep vroeger zo maar ergens. Loop naar de

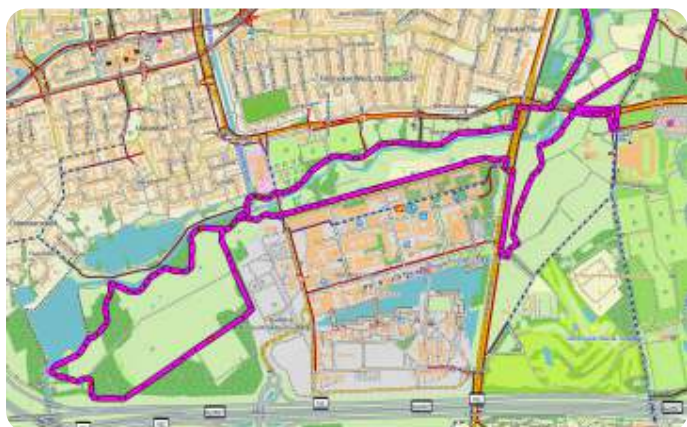
Dommel Zuid Genneper parken

omgewaaide trompetboom (Catalpa). De gemeente laat oude bomen liggen als monument en speelterrein en hoopt dat deze boom toch weer doorgroeit: het lijkt te lukken. Vlak na het lyceum ga je de brug over de Dommel over en na de brug schuin naar rechts en dan weer naar rechts. Dit ruige stuk heeft een paar jaar geleden nog een nachtegaal als broedvogel gehad. Ga onder de Rondweg door en pak het pad achter langs het Clarissenklooster. Nu is het niet meer door nonnen bewoond. In vroeger tijden kon je hier in ruil voor een rookworst een zegening halen. Waarvoor je maar wilde. Natuurlijk bekijk je de Genneperwatermolen met vroegste datering van 1249. Het gehucht Gennepe kende enkele boerderijen die er nog staan en een afgebroken melkfabriekje. Iets verder ligt het frater Simon Deltour heempark, genoemd naar de man die veel voor de natuur in Eindhoven heeft betekend.

Het laatste deel van de parkwandeling is heel natuurrijk en eindigt bij Antoon Coolenlaan. Hier kun je stoppen (na ongeveer 5 kilometer) of het natuurgebied van de wandeling gaan doen (nog eens 5 kilometer).

De wandeling door de Klotputten kun je ook vanaf de IJsbaan afzonderlijk volgen. Neem dan de Antoon Coolenlaan in westelijke richting en pak het pad langs de Dommel voordat je de brug passeert. Je komt op de Holstlaan voor de High Tech Campus. Even terug lopen naar het

noorden en links het smalle pad in. Na een tijd kom je langs de snel stromende meanders van een Dommelzigtak, die nodig is om vis de stuw te laten passeren. Volg het pad naar het zuiden. In 2020 heeft eigenaar Brabant Water het gebied afgegraven, nadat de laatste boer was vertrokken en nu als natuur ingericht. Er is hier veel opborrelende kwel, die zal zorgen voor een rijke vegetatie in de komende jaren. Na enige tijd kom je bij de oude spoorbrug uit de 2e WO, een voormalig spoor door Veldhoven naar het vliegveld. Je loopt verder langs de Dommel, waar de bever zich gevestigd heeft. Vroeg op de dag of in de avondschemering heb je kans hem te zien. Let op knaagsporen. Je

Dommel Zuid Klotputten

steekt de beek bij de stuw over en volgt het fietspad terug naar de IJsbahn. Je zult het met me eens zijn dat de Klotputten nog steeds een prachtig stuk ruige natuur is met de dubbelfunctie waarbij het ook zorgt voor ons drinkwater. Veel plezier met deze wandeling.

Beversporen in de Klotputten Foto: Gerard Lijten

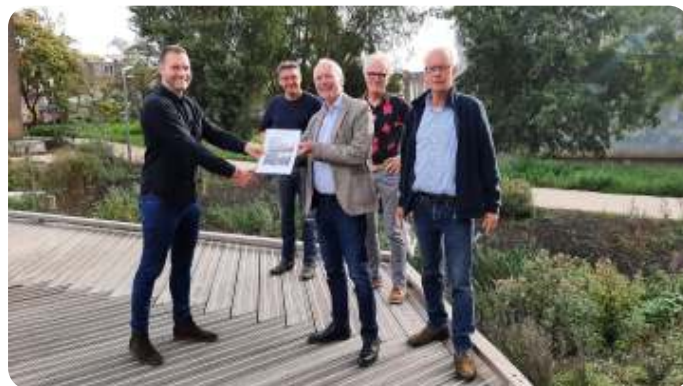
Broedvogelinventarisaties 2022

GERARD LIJTEN

De vogelwerkgroep van IVN VEV voert al sinds 2000 jaarlijks een broedvogelinventarisatie uit in een natuurgebied in de regio. In 2022 werden de Boktse Beemden en Dommeldal Vaartbroek in kaart gebracht op verzoek van gebiedseigenaar gemeente Eindhoven. Er werden in totaal 60 soorten broedvogels vastgesteld en daarnaast nog 32 regelmatige of incidentele bezoekende soorten.

Samenvattend hebben de Boktse Beemden en het Dommeldal in Vaartbroek grote waarde voor struweelvogels en watervogels van de Dommel. Het verder te ontwikkelen moeras kent nu nog weinig vogelkundige waarde. Dit kan tot ontwikkeling komen. Voor bosvogels en weidevogels heeft het gebied weinig vogelkundige waarde. Dit zal naar verwachting zo blijven.

Het rapport werd op 28 oktober aangeboden op het Eindhovense stadhuis aan wethouder Rik Thijs en beheerder buitengebied Frank Verhagen. Die waren erg enthousiast en hebben onze adviezen ter harte genomen. Op de foto vlnr: Rik Thijs, Frank Verhagen, Jos de Bruijn, Leonhard Schrofer en Heine van Maar.

Aanbieding rapport Bokt - Vaartbroek Foto: Gerard Lijten

Verder werd in 2022 ook een deelgebied van Gijzenrooi (het heggenslandschap) opnieuw onderzocht (heel Gijzenrooi in 2021). Het rapport hiervan werd op 26 oktober in de werkschuur van Brabants Landschap in Heeze aangeboden aan boswachters Nick Jeurissen en Fons van Houts.

Beide rapporten zijn te downloaden via onze website www.ivn.nl/vev (evenals rapporten uit eerdere jaren).

Genieten van vogels met een aangeliijnde hond

LEONHARD SCHROFER

Op 28 oktober 2022 overhandigde op feestelijke wijze Jos de Bruijn (voorzitter van IVN Veldhoven Eindhoven Vessem en lid van de vogelwerkgroep) aan de Eindhovense wethouder Rik Thijs (wethouder van klimaat, energie, grond en vergroening) de op verzoek van de Gemeente Eindhoven uitgevoerde “Broedvogelinventarisatie 2022 Boktse Beemden en Dommeldal Vaartbroek in Eindhoven”. Er zijn in totaal 60 soorten broedvogels vastgesteld en daarnaast nog 32 regelmatige of incidentele bezoekende soorten geteld.

Naast het gevoerde natuurbeheer door de Gemeente Eindhoven is ook het probleem van loslopende honden in met name de Vaartbroekse Beemden aan de orde gesteld. Onze activiteiten op het gebied van natuur- en milieueducatie leveren veel moois op, dat andere partijen, in lijn met onze doelstellingen, willen oppikken.

Loslopende honden

Bij het inventariseren van de broedvogels is met name in de Vaartbroekse Beemden opgevallen dat bodembroeders het door loslopende honden moeilijk hebben. In de Boktse Beemden slechts één paartje houtsnippen en in de Vaartbroekse Beemden geen, ondanks de weinige bosjes. Wilde eenden komen wel tot broeden, maar het aantal jongen dat gezien is, is laag. De fazant komt nog wel in de Boktse Beemden voor, maar ontbreekt geheel in de Vaartbroekse Beemden.

Eén van de overtuigende oorzaken? De meeste hondeneigenaren laten hier hun honden loslopen. Loslopend kunnen zij achter een konijn aangaan of even de bosjes induiken, waarbij reeën, wezels, hermelijnen, bunzingen en allerlei grondbroeders de beemden dan voor gezien houden. Denk hierbij ook aan jonge reeën in het voorjaar.

In een gebied als de Boktse Beemden, waar weinig begaanbare paden zijn en dat in het voorjaar door hoge waterstanden deels ontoegankelijk is, is het relatief rustig.

De Vaartbroekse Beemden, dat direct grenst aan de woonwijk Vaartbroek, laat evenwel een heel ander beeld zien. Deze beemden worden door de bewoners uit de aangrenzende woonwijk intensief gebruikt als uitloopgebied. Deze beemden zijn door de vele wandelpaden goed ontsloten en van wateroverlast is minder sprake.

Voor de gemeente Eindhoven zou deze broedvogelinventarisatie een mooie aanleiding kunnen vormen, om nu het reeds bestaande aanlijngesbod voor honden uit de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) voor de Vaartbroekse en Boktse Beemden, ‘uit de kast’ te halen en te gaan handhaven. In Eindhoven zijn voor honden, vooruitlopend op het aanlijngesbod, stadbreed reeds 52 ‘hondenlosloopterreinen’ (HLT’s) ontwikkeld als alternatief om de hond los te laten lopen. Bij de hoek van de Italiëlaan en de Anconalaan ligt zo’n ‘hondenlosloopterrein’; uitstekend gesitueerd bij de ingang van de Boktse Beemden. Voor de Vaartbroekse Beemden zou een extra ‘hondenlosloopterrein’ zeer op zijn plaats zijn.

Voorstel voor maatregelen

Maar voordat zo’n aanlijngesbod in zal gaan en hondenbezitters overtuigd zijn van, voor hun gevoel drastische maatregel, is het goed om de invoering van zo’n gesbod breed aan te pakken. Te denken valt aan de volgende maatregelen:

- * Realisatie van een hondenlosloopterrein in de Vaartbroekse Beemden.
- * Eigenaren van honden goed informeren dat het aanlijngesbod ingevoerd gaat worden en vooral aangeven waarom dit wenselijk is. Dit informeren bij voorkeur zo breed mogelijk aanpakken door onder andere:
 - * Door communicatie-medewerkers bij de Gemeente Eindhoven.
 - * Buurtverenigingen in Vaartbroek.
 - * Door de vogelwerkgroep van IVN Veldhoven Eindhoven Vessem.
- * Het up-to-date maken van de Algemene Plaatselijke Verordening van de Gemeente Eindhoven ten aanzien van het reeds geldende hondenaanlijngesbod. Handhaven is, door het ontbreken van voldoende motivatie bij het aanlijnen, het sluitstuk bij een maatregel als aanlijnen van honden.
- * Start van het ‘aanlijngesbod’ bijvoorbeeld bij een ingebruikname van het aan te leggen hondenlosloopterrein in de Vaartbroekse Beemden.

En waarom allemaal?

Om inwoners van Eindhoven en daarbuiten ‘ongestoord’ te laten genieten van de ontmoeting met vogels, reeën en de kleinere zoogdieren in onder andere het landschappelijk aantrekkelijke en natuurrijke beekdal van de Vaartbroekse Beemden en de Boktse Beemden.

De slechtvalk

JANNIE LANDA

Frans Hijnen, actief bij Stichting stadsnatuur Eindhoven, gaf op 25 oktober een lezing over deze indrukwekkende vogel. In 2007 gingen de eerste geruchten rond dat deze vogel gezien was. De vogel was toen nagenoeg onbekend in Nederland. Vanaf 2009 is Frans deze vogel echt gaan volgen. De Vesteda toren was toen net klaar en daar zat hij bovenop. Architect Jo Coenen wilde geen nestkast op zijn gebouw. Daar hebben ze later nog eens spijt van gehad, omdat daar duiven overlast gaven. In 2010 kwam de vogel vol in beeld omdat er een koppel op het gebouw van ASML zat. In 2011 zijn de eerste jongen gespot op het TD gebouw. Omdat het gebouw verkocht werd, moest de kast overgeplaatst worden en vond een onderkomen op de Catharinakerk. Een jaar later zat het TD koppel in de Catharinakerk. In 2013 zat er een koppel op het gebouw van de toenmalige Incasso Unie. Ook dit gebouw werd verbouwd en de kast kon worden overgebracht naar het Evoluon. Daar is nu een kast op het torentje bij de klok geplaatst.

Slechtvalkenpaar op de Catharinakerk Foto: Frans Hijnen

Vanaf de hoogte

De slechtvalk zit altijd heel hoog, graag op een gebouw en past daarom tegenwoordig goed in een stedelijke omgeving. Hij is niet kieskeurig wat betreft nestplek. Wat grind en uit de wind is voldoende. Meestal zitten de koppels niet dicht bij elkaar, want hun territorium is zo'n 3 km. Als je weet waar ze zitten kan je ze herkennen aan hun silhouet. Ze zitten meestal stil. Het gebeurt maar heel zelden dat je ze ziet vliegen op een prooi. Ze jagen dag en nacht vanaf 1 tot 3 km hoogte en bereiken een snelheid van 300 km per uur. Hun prooi bestaat uit vogels tot ongeveer de grootte van een duif. Als ze jongen hebben (ze leggen meestal 4 eieren) mesten pa en ma ze vol met stukken vogel, zodat ze door de vele eiwitten snel groeien. Na 6 weken kunnen ze al uitvliegen. Tenminste als ze eerst hebben leren vliegen. Het gebeurt regelmatig dat dit niet meteen goed gaat en dan tuimelen ze ergens naar beneden en komen bv op een balkon terecht. Belangrijk is

dan om de stichting stadsnatuur te waarschuwen, die ze weer naar het nest kan brengen, zodat ze alsnog een vlieglesje kunnen krijgen.

Slechtvalk Foto: Frans Hijnen

Vechten en oud worden

Een prooi die ze altijd uit de lucht vangen heeft geen schijn van kans tegen de snelheid en de sterke poten. Vaak bijten ze de kop er al af in de lucht. Maar deze kracht kunnen ze ook inzetten tegen elkaar. Dat is doodsoorzaak nummer 1 bij slechtvalken. Het vrouwtje doet hier zeker niet voor onder. Ze is groter dan het mannetje en ook zij zal er alles aan doen om het territorium te verdedigen; ze knokken om de goede plekken om te broeden. Bij een gevecht pakken ze elkaar stevig vast met de poten. De valken op de Catharinakerk zijn al 12 jaar oud, en kunnen wel 25 jaar oud worden. Pas na hun derde jaar gaan ze broeden. Echt trouw zijn ze niet. Duidelijk is dat het koppel van ASML uit elkaar is. Ze kiezen regelmatig voor een andere partner. Er zijn nu slechtvalken op het gebouw van Philips Nederland en op een gebouw van de TU. Met de slechtvalk gaat het goed in Nederland. Er zijn nu zo'n 200 koppels in Nederland. In Geldrop is een koppel bij de Brigidakerk met een kast en er broedt waarschijnlijk een koppel in Best en Mierlo. Bijzonder is dat er ook slechtvalken aan de Waddenkust zijn te vinden. Ze komen voor over de hele wereld met uitzondering van de arctische gebieden. Ze staan aan de top van de voedselketen. Het is een cultuurvolger geworden en voelt zich blijkbaar ook thuis in stedelijke gebieden. Ze houden niet van verstoringen en daarom is het goed dat ze op grote hoogte een plek kunnen vinden.

Dank zij de prachtige filmpjes, foto's en verhalen uit de eerste hand van Frans is de slechtvalk voor ons nog meer gaan leven.

Slechtvalk Foto: Frans Hijnen

Toverstokken in het Heempark

JACQUELINE VAN HEEK

Wat werd het een mooie dag! Het was even spannend met de ochtendregen, gaan onze papieren wegwijs lampions de regen doorstaan? Dat is helemaal goed gekomen, en niet één kindje van alle 70 bezoekerjes is verdwaald.

Eerst maar eens het verhaal van Milja Praagman "Moet je mij zien". De hoofdpersoon is egel, die kon toveren met zijn stok. Dat ontdekken de kinderen ook. Stokken en takken, die liggen er genoeg en een tekening in het zand is zo gemaakt. Maar aan die stok kun je ook een doek knopen en dan heb je een knapzak. En wat je daar allemaal niet in kunt doen. Ze krijgen een koek mee voor onderweg, sneeuwklombokketjes voor in de tuin. Zo vervolgen ze hun weg, met de knapzak over de schouder tot er nog meer stokken op hun pad komen. Daarmee gaan ze bouwen, stok voor stok, voor de muur en voor het dak. Het wordt een geweldige hut voor egel en zijn vriendjes. Als ze bij de picknicktafel aankomen staat daar een heuse, opgezette, egel. Heel voorzichtig met hun vingertjes voelen ze hoe de stekels prikken, maar ook hoe zacht zijn wangetjes zijn.

Naast deze egel staan ook stokjes, houtskool stokjes. Daarmee tekenen de kinderen hun eigen egel, voor thuis of voor de slinger in het park.

Met lege handen gaan de kinderen zeker niet naar huis. Met bijenwaskrijt versieren ze glazen potjes en zetten daarin een waxinelichtje. Met stok en een stukje touw wordt dan het al gauw, met al je vriendjes, een lampion-nenoptocht.

Zien we jullie allemaal weer? In de winter op 29 januari, in het voorjaar 16 april, zomer 2 juli en herfst 1 oktober.

Natuurwerkdag 2022

THEA DEN OTTER

Zaterdag 5 november was het weer zover. Om 8.45 uur stonden er al enkele mensen klaar in de Dommelbeemden voor de opbouw van deze natuurwerkdag.

Samen met Natuurmonumenten en Kleine Landschapselementen verzorgen wij deze dag ieder jaar op de eerste zaterdag van november.

Er was plaats voor 40 personen en er kwamen 33 aanmeldingen binnen: 5 kinderen en 28 volwassenen.

Om 10.00 uur hebben we iedereen welkom geheten en na de ontvangst met koffie/thee/fris en koek ging de groep uiteen om of in het elzenbos in de Dommelbeemden te gaan werken of wilgen te knotten.

Vooraf aan deze dag hadden wij, KLE al acht bomen geveld, zodat iedereen alleen nog de takken en de stammen klein moest zagen. Er werd zo hard gewerkt dat we toch nog twee bomen erbij moesten vellen.

De kinderen genoten volop van het stoere werk. De overigen gingen wilgen knotten. Er werden er maar liefst zes geknot.

Om 12.00 uur had iedereen honger en genoot men ze van van de soep en een broodje.

Na 'n half uur pauze moest er weer verder gewerkt worden tot 14.00 uur.

Iedereen had voldoening van zijn werk. Men vond het heerlijk om samen te werken in de natuur.

Uit deze groep is één persoon lid geworden van de IVN werkgroep Kleine Landschapselementen.

Transitie naar een vitaal landelijk gebied

JANNIE LANDA EN HENK GREYMANS

Kringlooplandbouw als basis voor een duurzame en sterke (agrifood)sector

Ons land staat voor ingrijpende opgaven als het gaat om het verbeteren van onze natuur, klimaat en waterkwaliteit. De indicatieve stikstofreductiedoelen vragen per gebied zo snel mogelijk actie van de sectoren industrie, bouw, mobiliteit en landbouw. Met name de opgave voor de landbouw is groot. Hiervoor is nodig dat agrarisch ondernemers versneld de transitie doormaken naar kringlooplandbouw in 2030. We willen de land- en tuinbouw gericht ondersteunen om deze noodzakelijke verandering door te maken en daar sterker uit te komen. De ministers Staghouwer van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Van der Wal voor Natuur en Stikstof onderschrijven dit.

Niet alles kan meer overal. Ondernemers en projecten – of het nu gaat om industrie, bouw, mobiliteit of landbouw – moeten ervoor zorgen dat hun activiteiten passen binnen de draagkracht van het gebied. Dit vraagt om een andere manier van ondernemen en leidt tot grote veranderingen in het landelijk gebied en veel impact voor betrokken partijen. Door reductiemaatregelen voor stikstof in een gebiedsgerichte aanpak slim te combineren met andere reductiemaatregelen om klimaat, bodem en waterkwaliteit te verbeteren, herstelt de natuur, komt vergunningverlening voor ondernemers en bouwprojecten weer op gang en kunnen PAS-melders een vergunning krijgen.

Richtlijnen

CO₂ uitstoot moet flink omlaag en ook de agrarische sector staat daarbij zeer in de schijnwerpers, dat kan niemand zijn ontgaan. Daarbij komt nog de lozing van nitraat en fosfaat dat slecht is voor de conditie van de bossen. In megastallen zorgen ziektes (ondanks hoog gebruik van antibiotica) voor mega ontruiming. Er zijn richtlijnen: in de Nitraatrichtlijn staat o.a. dat de bodem hersteld moet worden en dat er na drie jaar oogsten een jaar vanggewassen, zoals groenbemesters moeten komen. Hierdoor wordt minder kunstmest gebruikt en dat is weer goed voor de waterkwaliteit. In 2030 moet het methaan met 30 % verminderd. Uiterlijk 2027 moeten we gaan voldoen aan de kaderrichtlijn water. Nu zijn er te weinig planten en diertjes in de sloten en vennetjes en dat zegt iets over de kwaliteit van ons water.

Een kleinschalig agrarisch verhaal

Een groep begeleiders van een natuurwandeling die dit jaar via het IVN De Kempen hun training afsloten pakt het onderwerp landbouw op voor de eerste terugkomdag. Op 8 oktober bezochten we boerenbedrijf de Rottein aan de Mosbroekseweg in Waalre.

Eigenaar Peter ontving ons in het deel van zijn bedrijf waar hij een agrarische kinderopvang runt. Een mooie splinternieuw ingerichte locatie. Hier worden dagelijks kinderen opgevangen waarbij ze zowel binnen kunnen zijn als buiten kunnen spelen. De vrouw van Peter, Remy werkte in het onderwijs waardoor kinderopvang een voor de hand liggende keuze bleek. Omdat dit bedrijf er een andere vaste bron van inkomsten bij (kinderopvang) heeft kan dit bedrijf zo klein zijn wat betreft het aantal koeien. Met veel plezier genieten de kinderen van de koeien, maar ook van een pony, schaap, geit, honden en katten en ze spelen veel buiten. Computers en schermpjes worden hier niet gebruikt. De huidige tuin wordt nog uitgebreid, zodat kinderen nog meer buitenruimte hebben. Een leuke activiteit is bijvoorbeeld de nationale modderdag in juni waarop de kinderen vies worden als een varken. De ouders vinden het prachtig. Er worden ook o.a. in samenwerking met IVN activiteiten georganiseerd voor kinderen buiten het kinderdagverblijf om. Het is een klein agrarisch bedrijf met een stal voor 55 koeien en er is veel kruidenrijk grasland. De koeien gaan op eigen gelegenheid de stal in en worden automatisch gemolken. Ze kunnen in de stal op schoon zand liggen, waardoor het aantal parasieten en ontstekingen veel minder is en er heel weinig antibiotica kan worden toegepast. Wat ooit een gemengd klein bedrijf was is nu een hedendaagse combinatie van een klein agrarisch bedrijf met een maatschappelijke functie.

Van adviseur naar klein bedrijf

Jaren geleden was Peter adviseur in de agrarische sector en vanuit die functie heeft hij heel veel bedrijven van binnen-uit gezien. In een boerenbedrijf is heel veel kennis nodig: wat is het beste voor de bodem? Hoe kan je er met zorg voor de natuur toch nog rendement uit halen? Zonder advisering kom je er niet uit. De adviseringswereld is echter nog erg gericht op traditie en de focus vanuit de handel daarbij is dominant; branches zijn bang om hun omzet te verliezen. Er zijn wel adviseurs die vooral gericht zijn op biologische landbouw, maar dat is nog een uitzondering. Een landbouwer krijgt niet altijd goede adviezen en de praktijk van alle dag is weerbarstig. Hij en zijn vrouw Remy maakten de stap om zelf een klein agrarisch bedrijf te gaan runnen. Daarvoor waren veel aanpassingen nodig. Met 55 koeien heb je een klein bedrijf. Door een kavelruil in 2019 kreeg het bedrijf ruimte om de koeien naar buiten te laten gaan. Onderdeel van de onderhandelingen met de gemeente was dat ze een inrichtingsplan moesten laten maken. Het resultaat is nu zicht-

baar door onder andere een mooie lindenlaan, een paddenpoel, en een picknicktafel. Momenteel gaat de meeste subsidie nog naar grote bedrijven, maar daarin komt verandering als ook kleine bedrijven zogenaamde groene en blauwe diensten leveren.

Natuur inclusief

Peter typeert zijn bedrijf nu als natuur inclusief. Door het gebruik van grasklaver levert hij weinig stikstof. Een natuur inclusief bedrijf geeft een slecht verdienmodel. Wat er ook wordt gedaan om met de natuur mee te werken, er komt geen meerprijs bovenop de melk. Een natuur inclusief bedrijf is wel een tussenstap naar biologisch, maar natuur inclusief wordt niet beloond. De grote supermarkten onderhandelen in Europees verband voor de laagste prijs en de consument wil wel meer betalen voor biologisch maar niet voor natuur inclusief. De consument weet niet wat er met de melk is gebeurd. Er zijn heel veel verschillende keurmerken die aan niet biologische melk hangen. Dit bedrijf werkt met zogenaamde Vlog melk waarbij geen voer van gentechnologie wordt gebruikt. In Nederland wordt hier minder aan gehecht dan in Duitsland. Hier onderscheidt men in de winkel naast biologisch bv weidegangmelk en planetproofmelk. Peter vertelt dat biologische melk produceren op zandgrond lastig is. Je hebt meer grond nodig om rendement te halen. Daarbij komt dat gangbare akkerbedrijven meer bieden voor de grondprijs. De gronden die de gemeente verpacht gaan helaas via jaarlijkse contracten. Daardoor is het moeilijk om hier goed aan bodemontwikkeling te doen, want dat realiseer je niet in een jaar. Jaarcontracten zorgen er niet voor dat boeren gestimuleerd worden om de bodem goed achter te laten. Bij de andere gronden lukt dat beter. Kenmerkend voor hun bedrijf is de beperking van kunstmest en chemische middelen. Stapsgewijs wordt toegewerkt aan een gezonde bodem. Het is een hele uitdaging om de graslanden schoon te houden van Jacobs kruiskruid en distels. Koeien die dit eten worden ziek.

Ondanks de droogte wordt er niet beregend en dat is echt een probleem gebleken in de afgelopen zomer. Zo groeide er door de droogte in zijn kruidenrijk grasland heel veel smalle weegbree en die levert geen voedingswaarde voor de koeien.

Fijn dat we de vragen vanuit een agrarisch bedrijf zo goed toegelicht kregen. Brabants Landschap gaf ons vervolgens veel tips om het erf, het weiland en akkerland aantrekkelijk te laten zijn voor vogels. Op de site van Brabants Landschap staat daar veel informatie over.

Spelingen van de natuur

JOSÉ VAN LIESHOUT EN RIEKIE VAN DE VEN

Hallo natuurfotografen!

Zien jullie het ook wel eens: een vos achter een boom of een gezicht dat naar je kijkt... Ach het is een boomstam waar het licht typisch op valt. We willen dit jaar de fototentoonstelling besteden aan dergelijke indrukken door jullie vastgelegd in een foto, een serie foto's of een reportage.

Daarom is het onderwerp is van de fototentoonstelling 2023: SPELINGEN VAN DE NATUUR
Wij hopen op veel inzendingen.

Wat je in mag zenden

- * 3 losse foto's met een formaat van 20 x 30 cm
- * één serie van 3 samenhangende foto's ook met formaat van 20 x 30 cm
- * één reportage van 6 tot 12 foto's die samen een verhaal vertellen.

We zouden graag de foto's eind april binnen hebben. We gaan er dan een mooie tentoonstelling van maken in de Jan van der Werff zaal in d'n Aard.
Veel fotoplezier!!!

Het aapje van Zuid Limburg

GERBEN HELMES

In het uiterste zuidoosten van Limburg leeft een van de mooiste zoogdierpjes van ons land, de hazelmuis. Een knaagdier uit de familie Slaapmuizen. Het is een klein diertje. Het gewicht komt niet boven de 45 gram (en dat zijn dan de grootste exemplaren, net voordat ze in winterslaap gaan), maar een gewicht van 20 gram is ook normaal. Nederland heeft 2 soorten uit de familie slaapmuizen (slaapmuizen zijn de muizen die een echte winterslaap houden); de eikelmuis en de hazelmuis. Het huidige verspreidingsgebied van de hazelmuis is het zuidoosten van Zuid-Limburg, een gebied ongeveer 10 x 20 km, de hellingbossen aan weerszijden van de beken Geul en Gulp. De hazelmuis leeft daar in de bosranden en in tussengelegen houtwallen en graften. Vroeger had de hazelmuis in Nederland een ruimer verspreidingsgebied, maar voornamelijk langs de oostgrens.

Als een aapje naar beneden op weg terug naar de nestkoker Foto: Gerben Helmes

Levenswijze

Grofweg in de maanden december tot en met (half) april is de hazelmuis in winterslaap. Die winterslaap vindt plaats in de strooisellaag in het bos, daar waar de strooisellaag (afgevallen blad en dergelijke) een behoorlijke dikte heeft. Zich ingraven doen ze niet, maar wel zo diep mogelijk wegkruipen in een soort nestbolletje. De overige maanden van het jaar leidt de hazelmuis voornamelijk een klimmend leven en komt weinig op de grond, vandaar de bijnaam “aapje”. De bouw van de hazelmuis laat dat al zien: relatief lange vingertjes en tenen maken het grijpen van takjes en twijgen gemakkelijker en de flinke staart helpt bij het evenwicht houden. De hazelmuis maakt nestjes in het struikgewas en in (kleine) bomen. De hoogte varieert van 0,5 m tot meerdere meters boven de grond. Braamstruiken zijn erg populair. Zo’n nestje is een rond

Een nestje van voornamelijk grashalmen Foto: gerben Helmes

bolletje, geweven van grashalmen met blaadjes ertussendoor en vaak ook bladreepjes van varens, mits beschikbaar in de nabijheid, een en ander verankerd aan enkele takken. Er worden 2 soorten nestjes gemaakt: slaapnestjes waar ze individueel in slapen, net iets groter dan een tennisbal en voortplantingsnesten (kraamnesten), die weer iets groter zijn, 2 a 3 keer de grootte van een tennisbal. Per jaar meestal 2 (soms 3) worpen van 3 tot 7 jongen. (Dat heb ik nooit gezien, maar uit de KNNV zoogdiergids).

Vanwege die levenswijze met winterslaap ligt de kraamperiode vrij laat, niet in het voorjaar, maar in de zomer en bij gunstige weersomstandigheden doorlopend tot ver in de herfst. Hoofdvoedsel van de hazelmuis is plantaardig: vruchten en bessen van allerlei soorten struiken, ook hazelnoten en knoppen en stuifmeelkorrels. In het voorjaar vormen ook insecten en insectenlarven een belangrijk aandeel.

Biotoopherstel

De hazelmuis trok 6 jaar geleden mijn aandacht door een artikelje in het maandblad van Natuurmonumenten (Puur Natuur) dat ging over “hazelmuisvriendelijk bosrandbeheer”.

Hazelmuisbiotoop: een geleidelijke overgang van weiland naar opgaand bos, met veel vruchtdragende struiken Foto: Gerben Helmes

Toen ik kort daarna ergens las dat er nog vrijwilligers gezocht werden voor de jaarlijkse “hazelmuiswerkdag” besloot ik daar aan mee te doen. Zo toog ik in februari 2017 naar Zuid-Limburg om te helpen bij het kleinschalig terugzetten van een stukje bosrand. Die werkdag vindt jaarlijks plaats in het vroege voorjaar, enkele weken voordat het (vogel)broedseizoen ingaat (officieel 15 maart). Ieder jaar wordt een ander stukje bosrand in het verspreidingsgebied aangepakt. Het is als een soort nabootsing van de vroegere Zuid-Limburgse hakhoutcultuur in de hellingbossen. De organisatie is in handen van de Zoogdiervereniging in samenwerking met Staatsbosbeheer (beheerder van bosgebieden in die streek), soms Natuurmonumenten, en IKL Limburg (=stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen). Doel is de ideale biotoop voor de hazelmuis in stand te houden; een geleidelijke overgang van weiland of akker naar opgaand bos, met een brede zoom- en struweelrand. Behalve de hazelmuis profiteren daar natuurlijk allerlei dieren- en plantensoorten van en het gaat er bij het beheer en onderhoud natuurlijk niet om om het voor slechts één soort optimaal te maken.

Monitoring

Naast een werkdag bleek er ook een jaarlijkse monitoring van de hazelmuis plaats te vinden en dat al sinds 1992. Die monitoring is onderdeel van de NEM (= Netwerk Ecologische Monitoring) die landelijk voor veel diersoorten plaatsvindt. Voor de hazelmuis wordt de NEM-telling uitgevoerd door ca. 25 vrijwilligers van de Zoogdiervereniging en deze bestaat uit het tellen van nestjes in geselecteerde bosranden (en houtwallen / grafen), jaarlijks in de periode van half september tot half (of eind) november. Vanaf de buitenrand wordt daarbij langs de bosrand gelopen en de buitenste 2 a 3 meter wordt nauwgezet nagekeken op nestjes. De bosranden zijn verdeeld in tel-transecten met een lengte van een paar honderd meter per transect. Aangezien er een paar vrije transecten waren kon ik in het najaar van 2017 daarmee ook aan de slag als teller. Ieder transect moet 2 keer worden nagelopen in de telperiode en per transect ben je daar een paar uur zoet mee. Na afloop van de telperiode lever je de resultaten aan bij de Zoogdiervereniging.

Een hazelmuis die het rustig even aankijkt.... Deze lijkt goed op gewicht, klaar voor de winterslaap! Foto: Gerben Helmes

In een nestkoker Foto: Gerben Helmes

Het doel van de telling is dus niet om hazelmuizen in levenden lijve te zien of te tellen, maar het gaat puur om het aantal nesten dat je telt. Het aantal aangetroffen nesten per transect is dus de maat voor de telling. In de winterperiode zijn de nestjes dus verlaten en verdwijnen de meeste als gevolg van wind en regen. In het volgende voorjaar worden door de hazelmuis weer nieuwe nesten gebouwd. Soms tref je restanten aan van een oud nest en soms is er twijfel: is het een oud nest (restant) van vorig jaar of is het wel van dit jaar (?). Als je tijdens de telling nu en dan ook een hazelmuis in levenden lijve ziet is dat mooi meegenomen. Het is dus niet de bedoeling de muizen te verstoren, maar als je in de buurt van een bezet nest komt zal de hazelmuis je al snel opmerken door geluid en trillingen. En, net zoals bij mensen, is de ene hazelmuis de andere niet; sommige vluchten weg, sommige blijven mogelijk erin zitten, dat weet je niet, want het nestje daar kom je uiteraard niet aan (en dan blijft onbekend of het nest opdat moment bezet is, maar dat is geen probleem). Met wat geluk komt een hazelmuis naar buiten en gaat rustig eventjes op een tak zitten.

Ook zonder hazelmuizen te zien vind ik het een genot om langs die bosranden te struinen. Ik heb altijd al een voorliefde gehad voor het heuvellandschap. De Limburgse (helling)bossen en graften kennen een grote diversiteit aan bomen en struiken, vele in het najaar vruchtdragend. Het trekt ook allerlei vogels aan. Ook kom je er dassenburchten tegen en een enkele keer zie je een ree of wild zwijn. Soms tel ik alleen en soms met enkele anderen. Een extra paar ogen zien meer, dat scheelt aanzienlijk. De zoogdiervereniging heeft enkele jaren een proef gedaan met artificiële nestkokertjes in een aantal tel-transecten. Vanwege de gestage uitbreiding van het aantal transecten kwamen ze wat krap in de vrijwilligers te zitten en het verdelen van de extra meters onder de bestaande tellers lukte niet; het kostte voor de meeste vrijwilligers te veel tijd om die extra transecten bij te houden. De proef was dus bedoeld om te onderzoeken of het checken van nestkokers, die in de biotoop (bosrand of houtkant) om de circa 10 m op ooghoogte zijn opgehangen in struikgewas, een representatief alternatief zou kunnen zijn voor het tijdrovende zoeken naar nestjes (en tellen). De conclusie was na 3 jaar dat dit voldoende representa-

tief is. Dus zijn een aantal transecten voorzien van nestkokers, zo ook twee van 'mijn' vier transecten. Ook het zowel checken van nestkokers als zoeken naar (natuurlijke) nesten is nog steeds mogelijk. Het blijkt dat de nestkokers redelijk goed worden gebruikt door de hazelmuizen. Ook bosmuizen maken er veel gebruik van, maar dat is dan aan de inhoud redelijk goed te onderscheiden van gebruik door de hazelmuis. Je kijkt daarbij aan de open zijde naar binnen zonder de nestkoker aan te hoeven raken. Verder kunnen de nestkokers de hazelmuizen ondersteunen in het uitbreiden van het verspreidingsgebied.

Uitbreiding verspreidingsgebied onderzoek met zendertjes

Om weer uit te breiden (naar het vroegere verspreidingsgebied) is het belangrijk dat houtwallen, graften en heggen worden hersteld, en waar mogelijk nieuw aangeplant, om geschikte bossen, waar ze nu nog niet voorkomen, onderling te verbinden. De hazelmuis bereikt die bossen/bosranden alleen als het voornamelijk klimmend kan en zal geen grote open gebieden over de grond lopend oversteken. In 2018 en 2019 is door de Zoogdiervereniging onderzoek gedaan naar de overwinteringsplaats van hazelmuizen. Daartoe werden 24 hazelmuizen gevangen en voorzien van een kleine halsbandzender weer vrijgelaten. Via de zenders werden later 17 hazelmuizen in een winternestje gevonden. De overwinteringsplaatsen (in de strooisellaag) bleken gemiddeld vanaf de bosrand gerekend 30 meter het bos in te liggen, tot maximaal 120 meter het bos in. 7 van de 24 hazelmuizen zijn waarschijnlijk gepredeerd, waarvan er 2 in de braakbal van een bosuil werden gevonden. Waarschijnlijk is de kans om bij werkzaamheden (onderhoud) in de eerste 5 meter van de bosrand tussen 1 december en 15 maart hazelmuizen te vertrappen erg klein omdat de winternesten dus verder het bos in liggen. En hazelmuisnesten tellen in september/oktober/november is een beetje voorjaarsgevoel in de herfst!!

Een nestje waarin veel varen in verwerkt is Foto: Gerben Helmes

Activiteiten

GERARD LIJTEN

Dinsdag 20 december

De vogelwerkgroep organiseert een wandeling waar ook leden, die geen lid zijn van de vogelwerkgroep, aan kunnen deelnemen. Gerard Lijten zal deze wandeling gidsen. Opgeven via ivn.vev@gmail.com of bel 06 20771867

Zondag 8 januari, 10:00-12:00 uur

Wandeling over de Oirschotse heide
Start: Parkeerplaats voorbij chaletpark Dennenoord, einde Oirschotsedijk in O-W- en Middelbeers

Dinsdag 14 februari, 20:00-22:00 uur

Lezing over libellen door Mark Scheepens (waterschap de Dommel)
Locatie: D'n Aard, Ariespad 5 in Veldhoven

Zondag 5 maart, 10:00-12:00 uur

Wandeling in Park Meerland met thema: Pril voorjaar
Start: Mrs Park, Waterfront 402 in Eindhoven

Zondag 12 maart, 10:00-12:00 uur

Wandeling rondom het Grootmeer met thema: Amfibieën
Start: Parkeerplaats Grootmeer, Merenweg in Wintelre

Zondag 19 maart, 10:00-12:00 uur

Wandeling in de Urkhovense zegge met thema: Voorjaar
Start: Collse watermolen, Collseweg in Eindhoven

Kijk op onze website voor meer activiteiten.

Roodborst Foto: Liz van Amersvoort

Groen Café en cursussen

JANNIE LANDA

Groen Café

IVN VEV is medeorganisator van themabijeenkomsten met discussie onder de naam Groen Café in Eindhoven. De actuele informatie hierover is te vinden op de website van Trefpunt Groen Eindhoven. <https://www.trefpuntgroeneindhoven.nl>

23 januari is er een Groen Café over biodiversiteit in de stad. Spreker zijn Jeroen Soontiens en Gijs Meijer

9 februari presenteren verschillende buurten hun groeninitiatieven.

2 maart is er een debat nav de waterschapsverkiezingen.

Regionale cursus natuur in de Kempen

De Regionale Cursuswerkgroep organiseert weer een afwisselende cursus voor wie meer wil weten over alle mooie, interessante en eigenaardige zaken die in de natuur in De Kempen te ontdekken zijn. De cursus is bedoeld om meer plezier te krijgen in het beleven van de prachtige natuur en het landschap in de Kempen.

De cursus wordt gegeven door 5 IVN-afdelingen en de thema-avonden zullen daarom in Bergeijk, Valkenswaard-Waalre, Veldhoven en Cranendonck gegeven worden. Ook de excursies gaan naar verschillende natuurgebieden in De Kempen.

De thema's die aan de orde komen zijn:

- * beken, beekdalen en vogels
- * vennen en biodiversiteit
- * bermen, slootkanten en (bloem)planten
- * heide, heidebeheer, en insecten
- * bossen, bomen en herfstverschijnselen
- * natuur en cultuur, een stukje geschiedenis van het landschap

De docenten zullen niet alleen iets vertellen over flora, fauna en landschappen, maar ook over het ontstaan en de geschiedenis van verschillende natuurgebieden in de regio.

De 6 thema-avonden zijn op dinsdagen van 20.00 tot 22.00 en de excursies op zaterdagochtend van 09.00 tot 12.00 volgend op de lesavond.

Op zaterdag 11 november sluiten we de cursus af met een

gezamenlijke lunch (kosten zijn in het cursusgeld inbegrepen).

De 5 regionale IVN-afdelingen zijn: IVN Bergeijk-Eersel, IVN Kempenland West, IVN Valkenswaard Waalre, IVN Veldhoven Eindhoven Vessem en IVN Cranendonck

Data: 11 en 15 april, 9 en 13 mei, 13 en 17 juni, 12 en 16 september, 10 en 14

oktober, 7 en 11 november 2023.

De cursuskosten bedragen voor leden €60,00, voor niet leden €80,00

Alle verdere informatie over deze cursus kunt u vinden op de website

U kunt opgeven voor de cursus via ivn.vev@gmail.com.

KNNV

KNNV organiseert de komende tijd weer cursussen en lezingen. Houd hiervoor de website van KNNV Eindhoven in de gaten. <https://eindhoven.knnv.nl/>

De eik:

ETJE HENDRIKX

Vanaf de herfstvakantie tot de meivakantie staat in d'n Aard na twee jaar weer een andere tentoonstelling opgesteld: De eik: bo(o)mvol leven.

Themas zijn: de eik als stapsteen, de eik en insecten, de eik als groene plant, paddestoelen op de eik, de eik en de mens. Scholen zijn welkom op afspraak via etjehendrikx@gmail.com. Een bezoek duurt anderhalf uur.

Lezing over libellen in Brabant

MARK SCHEEPENS EN ETJE HENDRIKX

Dit voorjaar heb ik een lezing gegeven over insecten en de diverse insectenfamilies. Een van de vragen naar het publiek was: waar zou je nu nog eens een lezing over willen horen op het gebied van insecten?

Natuurlijk verschenen er drie families meteen op de briefjes: Vlinders, libellen en wilde bijen.

De Vlinderlezing heb ik in de zomer zelf gegeven.

Nu volgt de libellenlezing voor iedereen die belangstelling heeft voor libellen op dinsdag 14 februari 2023 in de grote zaal in d'n Aard om 20.00 uur. De lezing zal gehouden worden door Mark Scheepens, werkzaam bij Waterschap De Dommel. Mark weet heel veel over libellen en wil graag zijn kennis delen. Hij heeft zijn kennis opgedaan, omdat libellen zoeken en fotograferen een grote hobby van hem was en is. Samen met Tim Raats heeft hij heel Nederland doorkruist op zoek naar alle ruim 70 libellensoorten van Nederland.

Bij het Waterschap houdt hij zich bezig met het verbeteren- en onderzoek naar de waterkwaliteit en waterleven.

Veel smaragtlibellen in de Moerkuilen Foto: Mark Scheepens

Grote keizerlibel Foto: Harrie Kessler

De stand van de libellen in Brabant

Brabant, het land van beken, vennen en moerassen. Een van de meest kenmerkende insectengroep die afhankelijk is van deze waterrijke biotopen zijn libellen. In deze lezing geen algemeen verhaal over libellen, maar we duiken de diepte in. Wat is de invloed van het landschap op populaties libellen en wat zeggen die libellen nu over het water en het landschap? Hoe is de trend van libellen in de Kempen en Meijerij en welke factoren zijn bepalend voor deze trends? Heeft het weer laten meanderen van beken ook nog nut voor libellen en hoe zit het met droogte en klimaatveranderingen? Enkele zaken die in deze lezing naar voren komen.

Wilde bijen

Voor de liefhebbers van bijen is er ook goed nieuws: Pieter van Breugel, schrijver van de veldgids 'Wilde bijen', komt 11 april 2023 een lezing geven in d'n Aard. Noteer het vast in je agenda!

Het jaarlijkse monitoren van beekprikken in de Keersop, de Beekloop en de Dommel voor het Ravon.

Tekst: Tineke Lous en Etje Hendriks Foto's: John Bons

Opzoeken van de juiste plaats om te starten.

Door de steeds veranderende natuur is het niet altijd makkelijk om de precieze plaatsen terug te vinden. We gebruiken dan ook GPS coördinaten.

Op weg naar het transect.

De transecten worden van te voren vastgesteld door het Ravon.

Elk jaar opnieuw gaan we naar dezelfde plaatsen om het monitoren te doen.

In elk transect wordt elke 5 meter een monitoring gedaan. In totaal 20 metingen over 100 meter. Daar hebben we 5 vrijwilligers voor nodig: drie in het water en twee op de kant. Elk transect kost een ochtend tijd.

Monitoring beekprik in beeld

We hebben zelf de techniek ontwikkeld om de metingen vergelijkbaar te maken. Van witte cementkuipen hebben we cyclinders gemaakt, door de bodem eruit te halen. Dit wordt in de ondergrond gedrukt, waarna de modder eruit geschept wordt en onderzocht op leven. Op andere plaatsen in Nederland wordt deze techniek nu ook gebruikt als standaard.

Het transect is niet altijd goed toegankelijk.

Heel af en toe moeten we een stukje overslaan, omdat de begroeiing té dicht wordt.

Zoeken naar beekprikken en andere beestjes. De bijvangst bestaat uit visjes en insecten. Alles wordt door de twee mensen op de kant op naam gebracht en genoteerd. Elke beekprik-larve wordt opgemeten en apart genoteerd. de lengte zegt iets over de leeftijd van de prikken.

Als er beekprikken gevangen worden, wordt er op die plek in de diepte door-geschept tot er niet meer prikken gevangen worden.

Op naar de volgende 5 meter-plek

Op de oever staat een team klaar. Zij determineren de vangst, meten de lengte van elke beekprik en verplaatsen de vlaggen 5 meter verder. Zij hebben allerlei veldgidsen bij zicht om het werk te vergemakkelijken. op den duur ga je de soorten herkennen op het oog.

Flink zoeken naar bewegende elementen. Foto: Etje Hendriks

Nieuwe secretaris

Gerard Lijten is alweer vele jaren secretaris van onze vereniging en hij heeft aangegeven komend jaar met het secretariaat te willen stoppen. Het bestuur zoekt dus een nieuwe secretaris, die dan door Gerard kan worden ingewerkt.

De hoofdtak is het verslaan van bestuursvergaderingen, stuurgroepvergaderingen en de ALV. Verder maakt de secretaris elk jaar een jaarverslag, dat naar de diverse instanties gestuurd wordt.

Een derde taak voor de secretaris is het bijhouden van de post/ emails.

De secretaris is lid van het bestuur.

Gerard schat in dat dit werk ongeveer een dagdeel (3 uur) per week kost.

Wie meer informatie over de functie wil hebben kan contact opnemen met Gerard Lijten (06 20771867).

Wie interesse heeft in de functie kan contact opnemen met onze voorzitter Jos de Bruijn (06 37323770)

Praatkruid Lente 2023

Het Praatkruid Lente 2023 komt begin maart 2023 uit.

Kopy graag inleveren vóór **15 februari 2023**.

Teksten aanleveren in word (niet in PDF)

Je kunt in de tekst aangeven waar je de foto geplaatst wilt hebben.

Dan houd ik daar rekening mee als de lay out het toelaat.

Foto's los aanleveren (JPEG)

Graag de naam van de fotograaf erbij vermelden.

Beleef de natuur

Hele fijne feestdagen en alle goeds voor 2023

Jos, Cor, Gerard, Claudia, Tineke en Etje

*Van harte welkom op dinsdagavond 10 januari 2023
om 20.00 uur in d'n Aard
om samen het nieuwe jaar in te luiden.*

Fijna feestdagen!

Jos, Cor, Gerard, Claudia, Tineke en Etje